

Komár

(podle stejnojmenného příběhu Ilji Hurníka z knihy Sláva, jsi umělec)

Hurník, Ilja. *Sláva, jsi umělec!* 1. vyd. Praha: PANTON, 1986. 64 s.

Komár

Bude koncert, hlásaly plakáty po městě. Měl na něm hrát jeden houslista.

Večer se lidé nahrnuli do sálu, když se usadili, houslista se uklonil na všechny strany a spustil první kousek.

Šlo mu to pěkně, ale najednou slyší u ucha pííí pííí.

„To přece nehraju já,“ pomyslí si, „tady se mi někdo plete do muziky.“ Vtom ho protivně zašimralo na nose, chtěl se podrbat, přitom mu vypadl smyčec na zem, a bylo po hraní.

V první řadě někdo zamručel. Seděl tam starý pán, asi nějaký vážený profesor.

Náš houslista musel začít znova, když tu spatří, jak se kolem ochomejtá komár, už už si mu zase sednout na nos. I máchl po něm smyčcem, přitom porazil pult, noty se rozlítly po podlaze, a byl zase konec.

„Asi to dál neumí,“ řekl ten profesor v první řadě, a protože bylo na něm vidět, že se v muzice vyzná, všichni pokyvovali hlavou: „Asi to dál neumí.“

Všecek nešťastný posbíral houslista noty a začal od počátku, když tu ho něco píchlo na bradě. Zase ten komár. Vyskočil, máchl smyčcem a vykřikl: „Jedeš odsud, darebo!“

Tu se zvedl ten profesor. „Já nejsem žádný dareba, pane umělče. Abyste věděl, já jsem vážený profesor. A vyhánět mě odtud nemusíte. Půjdu sám, jestli se nevzpamatujete a konečně nám pořádně nezahrajete. Zatím se půjdu napít do bufetu sodovky.“

„Aha, přestávka,“ pomysleli si posluchači a šli se taky napít sodovky.

Zatím náš houslista seděl smutný v šatně, když tu slyší u ucha:

„Asi jsem něco proved, vid’?“

„To tedy ano,“ řekl houslista.

„Já nerad. Chtěl jsem jen okouknout, jak to děláš, že ti to tak krásně bzučí.“

„To je od tebe hezké,“ řekl houslista, „jenže jsi mi pokazil už půl koncertu.“

Komárovi splihla křídla, jak ho to mrzelo. „Třeba bych to mohl nějak napravit...“

Houslista se zamyslí: „Možná, že bys mohl. Hele, v první řadě sedí takový starý pán.“

„Jo, sedí.“

„Tak poslyš. Vždycky, když dohraju kousek, zašmejdiš mu kolem nosu. Ale pozor, ať tě nerozlácné.“

„Tak jo.“

Zatím si ten profesor zase sedl do první řady, přimhouřil oči a řekl: „Moc jsme toho ještě neslyšeli. Nu, uvidíme, co přijde teď.“ I ostatní přimhouřili oči a přitakali: „Uvidíme, uvidíme.“

Zvonek zazvonil, houslista se na všechny strany uklonil a spustil.

Už ho nic nešimralo a nepíchalo – komár měl teď jinou práci. Když kousek skončil, pan profesor vyskočil z židle a plác, plác, komár jen taktak ulítl.

„Když plácá profesor, musíme taky,“ pomysleli si posluchači a spustili potlesk, až se sál třásl.

Skončilo další číslo, pan profesor sebou trhl, plác, plác a obecenstvo se přidalo, protože takový profesor ví, co se sluší.

A umělec se usmíval, protože každý umělec má radost, když mu lidé tleskají. A když má radost, hraje obzvlášť krásně.

Třeba přijdete na koncert a uvidíte pána, jak zuřivě tleská.

To může znamenat, že se mu muzika líbí. Ale také to může znamenat, že mu lítá komár kolem nosu.

1. dějství

Scéna:

- Koncertní sál
- Na bocích vylepené plakáty zvoucí na dnešní koncert houslisty Hudbymila Strunky.
- „Hlediště“, vytvořené z řad židlí, je umístěno v pravé půli jeviště z pohledu diváků. „Publikum“ se bude dívat do středu jeviště.
- V „hledišti“ sedí „diváci“. Na kraji první řady (nejblíže k hledišti) sedí profesor.
- Před „hledištěm“ je umístěn stojan s notami.

Postavy:

- Houslista
- Profesor
- Komár (dítě vedoucí loutku komára)
- Publikum

Rekvizity:

- Loutka komára
- Židle (počet může být o něco vyšší, než je počet dětí tvořících publikum včetně profesora)
- Stojan
- Noty
- Housle (pokud některé dítě umí hrát na housle – pokud ne, stačí napodobenina houslí a CD přehrávač s CD s houslovým koncertem)

Děj:

Lidé z „publika“ si povídají, někteří jsou zamlklí a zamyšlení.

Profesor je zamyšlený a zamračený.

V „publiku“ to stále šumí, dokud se neobjeví houslista (nervózní).

Šum rázem utichá. „Diváci“ tleskají. Profesor tleská velmi odměřeně.

Houslista přichází pomalým krokem ze zadního levého rohu jeviště. Stoupne si před stojan.

Ukloní se „publiku“, a poté opravdovému publiku.

„Diváci“ stále tleskají.
Houslista si stoupne čelem k „publiku“ (tzn. pravým bokem k publiku). „Diváci“ přestanou tleskat. Houslista začíná hrát. „Posluchači“ i profesor jsou zaujati pěknou, bezchybnou hrou.
Na scéně se objeví komár (dítě vedoucí loutku komára). Komár chvíli jen tak poletuje po sále a bzučí. Houslista stále hraje.
Komár přiletí k houslistovi a bzučí mu střídavě do obou uší. (Vždy, když je u houslistova ucha, bzukot se zesílí.) Houslista začíná dělat chyby. Profesor nespokojením občas zakašle, občas zamručí nebo zamlaská. „Publikum“ cítí, že se něco děje a dívá se po sobě.
Komár si houslistovi sedne na nos. Houslista se chce podrbat, přitom mu však vypadne smyčec na zem. Komár odletí a sedne si na stěnu. Profesor si významně odkašle, „publikum“ zašumí nespokojením.
Houslista začíná hrát od začátku. Je velmi nervózní. „Diváci“ jsou rozladění, profesor nabručený. Komár sedí na stěně. Houslistovi se daří, „publikum“ se uklidňuje.
Komár opět přiletá. Houslista si ho všimne. Komár si už už chce opět sednout houslistovi na nos. Houslista po něm máchne smyčcem a přitom porazí pult. Komár odlétá sednout si na stěnu. Profesor je nespokojený, „publikum“ rozladěné. Profesor: „ <i>Asi to dál neumí.</i> “ Protože „diváci“ poznají, že se profesor v hudbě vyzná, přikyvují hlavou a opakují po něm: „ <i>Asi to dál neumí.</i> “
Houslista (velmi nervózní a smutný) sesbírá noty, postaví stojan a začíná od začátku. Hned přiletá komár a usedá si houslistovi na bradu. Houslista (rozzlobený) vyskočí, máchne smyčcem a vykřikne: „ <i>Jedeš odsud, darebo!</i> “ Profesor (rozzlobený, ale stále důstojný) se zvedne: „ <i>Já nejsem žádný dareba, pane umělče. Abyste věděli, já jsem vážený profesor. A vyhánět mě odtud nemusíte. Půjdu sám, jestli se nevzpamatujete a konečně nám pořádně nezahrajete. Zatím se půjdu napít do bufetu sodovky.</i> “ Profesor odchází do zákulisí. „Diváci“ si stoupají a povídají si mezi sebou: „ <i>Aha, přestávka.</i> “ A odcházejí do zákulisí. Na scéně zůstává houslista a komár.

2. dějství

Scéna:

- Koncertní sál
- Na bocích vylepené plakáty zvoucí na dnešní koncert houslisty Hudbymila Strunky.
- „Hlediště“, vytvořené z řad židlí, je umístěno v pravé půli jeviště z pohledu diváků. „Publikum“ se bude dívat do středu jeviště.
- Před „hledištěm“ je umístěn stojan s notami.

Postavy:

- Houslista
- Komár

Rekvizity:

- Zůstávají stejné jako v 1. dějství

Děj:

Houslista (velmi smutný) si sedne na židli, kde seděl profesor. Housle položí na jinou židli. Hlavu složí do dlaní. Vzdychá.

Komár sedí na stěně.

Komár přilétá k houslistovi. Létá kolem něj.

Houslista stále slabě vzdychá.

Komár: „*Asi jsem něco proved, vid'?*“ (s lítostí a strachem v hlase)

Houslista: „*To tedy ano.*“ (smutně a trochu nazlobeně)

Komár: „*Já nerad. Chtěl jsem jen okouknout, jak to děláš, že ti to tak krásně bzučí.*“ (s velkou lítostí v hlase)

Houslista: „*To je od tebe hezké, jenže jsi mi pokazil už půl koncertu.*“ (smutně, už se vůbec nezlobí)

Komár chvílku jen lítá kolem a přemýšlí.

Komár: „*Třeba bych to mohl nějak napravit...*“ (s nadějí v hlase)

Houslista se zamyslí.

Houslista: „*Možná, že bys mohl. Hele, v první řadě sedí takový starý pán.*“ (vzrušeně)

Komár: „*Jo, sedí.*“ (nechápatě)

Houslista: „*Tak poslyš. Vždycky, když dohraju kousek, zašmejdiš mu kolem nosu.* (rošťácky)
Ale pozor, ať tě nerozplácne.“ (vážně)

Komár: „*Tak jo.*“ (šibalsky)

3. dějství

Scéna:

- Koncertní sál
- Na bocích vylepené plakáty zvoucí na dnešní koncert houslisty Hudbymila Strunky.
- „Hlediště“, vytvořené z řad židlí, je umístěno v pravé půli jeviště z pohledu diváků. „Publikum“ se bude dívat do středu jeviště.
- V „hledišti“ sedí „diváci“. Na kraji první řady (nejblíže k hledišti) sedí profesor.
- Komár sedí na levém boku jeviště na stěně.
- Před „hledištěm“ je umístěn stojan s notami.

Postavy:

- Houslista
- Profesor
- Komár
- Publikum

Rekvizity:

- Zůstávají stejné jako v 1. a 2. dějství + zvonek

Děj:

V „publiku“ to šumí. Profesor je zamračený.

Profesor: „*Moc jsme toho ještě neslyšeli. Nu, uvidíme, co přijde teď.*“ (zamračeně)

„Publikum“: „*Uvidíme, uvidíme.*“ (snaží se tvářit velmi chytře)

Zazvoní zvonek. Šum utichá.

Přichází houslista (trochu nervózní, s lehkým potutelným úsměvem).

Ukloní se „publiku“ a opravdovému publiku.

Začne hrát. Hraje bez chyb. „Diváci“ i profesor jsou zaujati hudbou. Profesor se začíná tvářit vlídněji.

Ke konci skladby začne komár létat po jevišti. Drží se v okolí profesora.

Skladba skončí.

Komár přiletí k uchu profesora.

Profesor vyskočí ze židle a plácá po komárovi. (zuřivě)

Komár jen tak tak uletí.

„Diváci“ si pohledem sdělí, že když plácá profesor, oni musí taky.

„Diváci“ (nadšení) spustí bouřlivý potlesk.

Komár si sedá na houslistovo rameno.

Houslista (šťastný, široký úsměv) se ukloní na všechny strany.

Za potlesku odchází s komárem na rameni do zákulisí.

KONEC

Průpravná cvičení

1. Učitel žákům přečte krátký příběh s názvem Komár z knihy Sláva, jsi umělec! autora Ilji Hurníka.

2. Houslista

2.1. Vzhled houslisty

- Děti ve skupinách po třech až čtyřech namalují portrét houslisty, jak si představují jeho vzhled.
- Je mladý, nebo starý? Je štíhlý, nebo tlustý? Vysoký, nebo malý? Vousatý, nebo oholený? Jak je oblečený?
- Každá skupinka představí svého houslistu.
- Celá skupina dětí se domluví na jednom vzhledu houslisty.

2.2. Postoj

- „Jak se drží housle? Ve které ruce se drží housle a ve které smyčec? Umí někdo z vás hrát na housle, aby nám to předvedl?“

- Pokud děti ani učitel na housle hrát neumí, můžou se podívat na krátké video na youtube.
- Všechny děti zkusí „jako“ hrát na housle.
- „A jak při hraní houslista stojí? Má nohy těsně vedle sebe, nebo trochu od sebe?“
- „Jak se při hraní houslista tváří? Usmívá se, nebo je zamyšlen?“
- Děti společně předvádí hrajícího houslistu.
- Dva nebo tři dobrovolníci (popř. děti určené učitelem) zahrají před ostatními houslistu.

2.3. Příchod houslisty na pódium

- „Představte si, že přicházíte ze zákulisí na pódium. Hlediště je plné diváků. Zaměřte se na chůzi a držení svého těla. Myslete na to, jak náš houslista vypadá, kolik má let. Nezapomeňte, že v ruce držíte housle.“
- Děti chodí po prostoru a snaží se vystihnout chůzi hudebníka na pódiu.
- Učitel dětem pokládá návodné otázky: „Když umělec předstupuje před diváky, jde rychle, nebo pomalu?“, „Dělá dlouhé kroky, nebo krátké?“, „Dívá se na zem, nebo na diváky?“, „Má tělo narovnané, nebo je ohnutý?“, „Jak se tváří?“ apod.
- Děti společně zkouší chůzi hudebníka na pódiu a pomocí učitelových otázek vnímají všechny detaily.
- Dva nebo tři dobrovolníci (popř. děti určené učitelem) předvedou před ostatními spolužáky chůzi umělce na pódiu.

2.4. Úklona

- „Zkusíme se všichni uklonit imaginárním divákům.“
- „Představte si, že jste dospělý houslista a sál je plný diváků. Ukloní se houslista celým trupem, nebo jen kývne hlavou? Jak hluboko se ukloní? Má nohy těsně vedle sebe, nebo mírně od sebe?“ apod. Děti si na otázky odpovídají jen v duchu a zkouší si úklony.
- Dva nebo tři dobrovolníci (popř. děti určené učitelem) předvedou před ostatními spolužáky úklonu divákům.

3. Starý profesor

3.1. Podoba profesora

- Děti se opět rozdělí do skupin po třech až čtyřech. V každé skupině si zvolí jednoho člena, který bude modelovací hmotou.
- Ostatní členové skupiny musí „namodelovat“ toto dítě do podoby sochy sedícího váženého, starého profesora, který není spokojený s koncertem.
- Na závěr sochy vytvoří galerii a každá skupina představí svoji sochu váženého profesora.
- Následuje diskuze, zda všechny sochy měly něco společného, zda se hodně lišily, v čem a proč.

3.2. Chůze profesora

- Všichni žáci se pohybují po prostoru v roli profesora.
- Učitel dětem opět může pomáhat doplňujícími otázkami: „Je profesor mladý, nebo starý? Štíhlý, nebo tlustý? Používá při chůzi hůl? Je jeho krok vratký, nebo

rázný? Chodí rychle, nebo pomalu? Jde vznešeně s napřímenou postavou, nebo je schoulený do sebe?“ apod. Děti si na otázky zase odpovídají jen v duchu.

- Dva nebo tři dobrovolníci (popř. děti určené učitelem) předvedou před ostatními spolužáky chůzi váženého, starého profesora.

4. Komár

- Děti se rozdělí do trojic či čtveřic a vyrobí loutku komára. Komár bude na konci špejle. Učitel žákům poskytne kousky starých látek, vatu, bavlnky, nitě, nůžky, tempery, štětce, fixy atd.
- Po výrobě komárů se žáci naučí s loutkou manipulovat.
- Vždy jeden žák z každé skupiny si vezme špejli s komárem a pohybuje se s ní po prostoru. (Všichni žáci se prostřídají.)
- Učitel žákům pokládá návodné otázky: „Létají komáři pořád bez přestání, nebo si i občas sednou?“, „Kam si sedají?“, „Létají rychle, nebo pomalu?“, „Jsou mrštní, nebo těžkopádní?“ Apod.
- Po zvládnutí pohybu se přidá zvuk. Učitel se zeptá: „Jaký zvuk vydává komár?“, „Bzučí vysokým hlasem, nebo hlubokým?“
- Dva nebo tři dobrovolníci (popř. děti určené učitelem) ukážou ostatním, jak vedou loutku komára.
- **POZOR NA BEZPEČNOST!** Při pohybu po prostoru se špejlemi v ruce musí být žáci opatrní, aby svým spolužákům neublížili.

5. Obecenstvo

- Všechny děti najednou vytvoří obecenstvo sálu. Na učitelův pokyn si zahrají na publikum nadšené z právě probíhajícího koncertu vážné hudby. Učitel jim může pomoci otázkami: „Jak se diváci tváří, když je koncert baví? Usmívají se všichni? Jsou vážní? Kam se dívají? Jak sedí? Jak mají položené nohy? Hýbou se? Vydávají nějaký zvuk během poslechu hudby?“ apod.
- Poté děti vytvoří publikum znuděné nezajímavým koncertem. Učitel jim pokládá podobné otázky jako v předchozím případě.

6. Etudy

- Učitel připraví na lístečky několik krátkých situací z koncertu (záleží na počtu dětí).
 - Houslistovi se hra podařila, klaní se publiku. Profesor je spokojený, diváci nadšení.
 - Houslistovi se hra daří. Hraje bez chyb. Profesor i publikum jsou spokojeni. Poslouchají se zájmem.
 - Houslistovi se hra nedaří. Hraje, ale stále chybuje. Profesor je nespokojený, diváci nazlobení a znudění.
 - Houslista přichází na pódium. Je nervózní z koncertu. Klaní se publiku. Profesor i diváci se na koncert těší a jsou zvědaví, jak se houslistovi koncert povede.
 - Houslistovi se hra nepodařila. Udělal spoustu chyb. Klaní se rozladěnému, znuděnému a trochu nazloběnému publiku a profesorovi. Odchází pryč.
 - Houslista hraje, ale je obtěžován dotěrným komárem. Ví, že se po něm nemůže ohnat, protože musí hrát. Publikum cítí, že se něco děje.

- Profesor je obtěžován dotěrným komárem. Snaží se ho zabít, proto tleská dlaněmi o sebe. Publikum tedy také začne tleskat.
- Žáci se rozdělí do skupin alespoň po čtyřech. Vylosují si jednu situaci. Rozdělí si role a nacvičí krátkou scénku. Jsou upozorněni učitelem, aby nezapomněli na předchozí cvičení (chůze houslisty, výraz publika atd.).
- Po několika minutách si scénky vzájemně ukážou.
- Poté si můžou vylosovat další situaci.